

TAKAISINSAANTI

Jarmo Tuomisto

ALMA TALENT ■ HELSINKI 2021

**Tilaa Takaisinsaanti-kirja Alma Talent Shopista:
shop.almatalent.fi**

4., uudistettu painos

Copyright © 2021 Alma Talent Oy ja tekijä
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-4407-4

ISBN 978-952-14-4408-1 (verkkokirja)

Kansi: Outi Pallari

Taitto: NotePad

Paino: BALTO print Liettua 2021

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

1. painoksen alkusanat

Tässä tutkimuksessa käsiteltävä takaisinsaanti muodostaa eräänlaisen velkojen ”käden jatkon”. Velallisen määräämistoimien sitovuus hänen velkojiaan kohtaan edellyttää niiden pätevyyttä. Yleisten velkojasuojan edellytysten pitää niin ikään olla käsillä: arvopaperin hallinnan on oltava siirretty luovutuksensaajalle, käteispankki pitää olla luovutettu panttivelkojalle jne. Vaikka nämä kaikki sitovuuden perusedellytykset täyttyisivät, velkojilla voi olla tarvetta ja keinoja puuttua heidän etujaan loukkaaviin määräämistoimiin. Tärkein keino on juuri takaisinsaanti.

Itseäni takaisinsaantinormisto on pitkään kiinnostanut lähinnä esineoikeudellisesta näkökulmasta. Esineoikeuden keskeistä tutkimus-aluetta ovat edellä mainitut velkojasuojan edellytykset. Velkojasuojaa koskeva tieto jää kuitenkin aukolliseksi, jos takaisinsaantinormisto sivuutetaan.

Aiheen takaisinsaantia koskevan erillistutkimuksen julkaisemiseen tässä vaiheessa ovat antaneet lähinnä takaisinsaantilainsäädännön kokonaisuudistus ja takaisinsaantia koskevien käytännön ongelmien runsaus. Takaisinsaantinormistoa koskevalle tiedolle näyttää olevan selvää tarvetta.

Uusien takaisinsaantisäännösten tulkinta alkaa vähitellen vakiintua. Teoksessa on luonnollisesti esitelty ja analysoitu näitä tulkintakananottoja. Vähintään yhtä tärkeänä olen kuitenkin pitänyt osallistumista tulkintalinjoja koskevaan keskusteluun. Tässä keskustelussa on mielestäni annettava oma keskeinen sijansa muissa Pohjoismaissa syntyneelle käytännölle ja esitetyille mielipiteille. Muussa tapauksessa menetämme pian pohjoismaisella lainsäädäntöyhteistyöllä saavutetut edut.

Teoksen käsikirjoituksen ovat lukeneet professori *Erkki Havansi* ja professori *Leena Kartio*. Kiitän heitä saamistani arvokkaista neuvoista. Kiitän myös Lakimiesliiton Kustannusta, joka on ottanut kirjan kustannettavakseen.

Käsikirjoitus on jätetty kustantajalle elokuussa 1995. Aineistoa, joka on julkistettu 24.7.1995 jälkeen, en ole pääsääntöisesti voinut ottaa huomioon.

Turussa elokuun 25 päivänä 1995

Jarmo Tuomisto

4. painoksen alkusanat

Teoksen edellisen painoksen ilmestymisestä on kulunut runsaat kahdeksan vuotta. Oikeustieteelliselle tutkimukselle se on melko pitkä aika, joten uuden painoksen laatiminen on edellyttänyt runsaasti tarkistuksia.

Takaisinsaantinormistolla on paljon leikkauspisteitä muun lainsäädännön kanssa. Kuten takaisinsaantilain 1 §:ssä säädetään, voi takaisinsaanti kohdistua kaikenlaisiin oikeustoimiin, menettelyihin, järjestelyihin ja muihin toimenpiteisiin, joilla on laissa tarkemmin säädetyllä tavalla aiheutettu vahinkoa velkojille. Mitä moninaisimmat varallisuus oikeudellisen lainsäädännön muutokset heijastuvat siksi takaisinsaantilain tulkintaan ja soveltamiseen. Lainsäädännön kehitys on ollut vilkasta myös tämän kirjan edellisen painoksen ilmestymisen jälkeen.

Takaisinsaantilain tulkinta on usein ollut esillä korkeimman oikeuden käytännössä. Edellisen painoksen ilmestymisen jälkeen korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä takaisinsaantilain tulkinnasta on kertynyt 15. Euroopan unionin tuomioistuin on vastaavasti antanut 11 takaisinsaantia koskevaa ennakkoratkaisua. Viimeksi mainituilla ratkaisuilla on merkittäväällä tavalla linjattu sellaisten takaisinsaanti-asioiden käsittelyä, joilla on kansainvälisiä kytkentöjä. Omalla tavallaan oikeuskehitystä on vauhdittanut myös muiden Pohjoismaiden oikeuskäytäntö: takaisinsaantiperusteiden jokseenkin yhtenäinen sääntely Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa on yksi yhteispohjoismaisen lainvalmistelun huomattavista saavutuksista.

Uutta painosta laatiessani olen seurannut lähdeaineistoa pääsääntöisesti 31.1.2021 saakka. Valitettava koronavirusepidemia on

hieman vaikeuttanut työtä, kun muun muassa kirjastopalvelut ovat olleet totuttua suppeampia. Lähdeaineistoa on siksi ollut hankittava kirjavilla menetelmillä.

Tätäkin painosta laatiessani minulla on ollut ilo tehdä yhteistyötä sisältöpäällikkö, OTK *Arja Lappeteläisen* kanssa. Tekstin viimeistelyssä olen saanut erinomaista apua kustannustoimittaja *Taija Haapaniemeltä* ja kirjan taittovedoksen on huolella tarkastanut OTM *Henna Erkkilä*. Iso apu on ollut myös siitä, että toimitusavustaja *Eija Lauhalhti* on pikavauhtia laatinut kirjan laajan oikeustapaushakemiston. Esitän heille kaikille lämpimät kiitokseni.

Turussa helmikuun 21. päivänä 2021

Jarmo Tuomisto

Sisällys

1. PAINOKSEN ALKUSANAT	V
4. PAINOKSEN ALKUSANAT	VII
LYHENTEITÄ	XV
1 JOHDANTO	1
1.1 Takaisinsaannin käsite ja takaisinsääntöjen tavoitteet.....	1
1.2 Tarkastelun rajaukset.....	5
1.3 Takaisinsääntöjen tulkinta ja lähdeaineisto.....	6
1.3.1 Takaisinsääntöjen tulkinta	6
1.3.2 Lähdeaineisto	10
1.4 Takaisinsääntöjen keskeisiä käsitteitä	12
1.4.1 Määräpäivä ja takaisinsääntöaika	12
1.4.2 Läheiset	20
1.4.3 Maksukyvyttömyys ja ylivelkaisuus.....	47
1.4.4 Subjekttiivinen takaisinsääntöperuste ja objektiiviset takaisinsääntöperusteet	55
1.5 Palautusvelvollisuus ja sen sovittelu	56
1.6 Yrityssaneeraukseen, velkajärjestelyyn ja ulosmittaukseen liittyvä takaisinsääntö.....	60
1.7 Menettelykysymyksiä	66
1.8 Alueellinen soveltamisala ja kansainvälinen toimivalta.....	74
1.8.1 Alueellinen soveltamisala	74
1.8.2 Kansainvälinen toimivalta.....	82

2	YLEINEN TAKAISINSAANTIPERUSTE	91
2.1	Suhde muihin takaisinsaantiperusteisiin.....	91
2.2	Oikeustoimiin rinnastettavat määräämistoimet	94
2.3	Määräämistoimen vahingollisuus velkojille	100
2.3.1	Vahingollisuusarvion lähtökohtia.....	100
2.3.2	Jako-osuusvaikutus	106
2.3.3	Vararikkokykentä	119
2.3.4	Syy-yhteysvaatimus.....	120
2.4	Menettelyn sopimattomuus	123
2.5	Palautusvelvollisen vilpillinen mieli	147
2.6	Palautusvelvollisuuden sovittelu	156
3	MAKSUN PERÄYTTÄMISTÄ KOSKEVA ERITYISSÄÄNTELY	161
3.1	Suhde aikaisempaan lainsäädäntöön.....	161
3.2	Velan maksun käsite ja maksuajankohdan ratkaiseminen	163
3.2.1	Tulkinnan lähtökohtia	163
3.2.2	Vieraan velan maksu.....	164
3.2.3	Käteis- ja ennakkomaksujen erityisasema.....	168
3.2.4	Suoritusvelvollisuuden sisällön merkitys	170
3.2.5	Sijaisuuritukset ja valinnaisvelvoitteiden täyttäminen	175
3.2.6	Tilisuhteisiin liittyviä erityiskysymyksiä	182
3.2.7	Sopimuksen purku ja vastaavat toimenpiteet	185
3.2.8	Maksuajankohta	191
3.3	Epätavalliset maksuvälineet	195
3.3.1	Arviointiperusteita.....	195
3.3.2	Tavaran käyttö maksuvälineenä	201
3.3.3	Saatavan siirto ja vastaavanlaiset järjestelyt.....	204
3.3.4	Velkojan aktiivisuuden merkitys	214
3.4	Maksun ennakkoisuus	217
3.5	Maksu pesän varoihin nähden huomattavalla määrällä	227

3.6	Maksun tavanomaisuus ja sen merkitys	246
3.6.1	Tavanomaisuuden merkitys ja tavanomaisuuden arviointiperusteet	246
3.6.2	Maksuvälineen epätavallisuuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa	249
3.6.3	Maksun enneaikaisuuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa	252
3.6.4	Maksuajan pituuden merkitys tavanomaisuusharkinnassa	254
3.6.5	Velkojansuosinnan merkitys ja juoksevien kulujen erityisasema tavanomaisuusharkinnassa	256
3.6.6	Maksuviivästyksen merkitys tavanomaisuusharkinnassa	260
3.6.7	Perintätoimien merkitys tavanomaisuusharkinnassa	270
3.6.8	Liiketoiminnan lopettamisen merkitys tavanomaisuusharkinnassa	275
3.6.9	Tilivelan maksu ja tavanomaisuusharkinta	277
3.6.10	Maksusuunnitelman ja tervehdyttämistoimien merkitys tavanomaisuusharkinnassa ..	279
3.6.11	Todistustaakan jako	284
3.7	Velkojille vaarattomat maksut	285
3.8	Kuittauksen peräyttäminen	312
3.8.1	Suhde aikaisempaan lainsäädäntöön ja peräyttämisen perusedellytykset	312
3.8.2	Tarkoituksellisesta velkaantumisesta johtuvia saatavia koskevat kuittausrajoitukset	320
3.8.3	Siirrettyjä saatavia koskevat kuittausrajoitukset	339
3.8.4	Luottolaitostilejä koskevat kuittausrajoitukset	342
3.8.5	Valvontakelvottomia ja viimesijaisia saatavia koskevat kuittauskiellot	348
3.8.6	Yhteisöoikeudellisia kuittausrajoituksia	351
3.8.7	Maksua koskevien sääntöjen soveltaminen kuittaukseen	352

3.8.8	Peräyttämisen vaikutukset.....	358
3.8.9	Nettoutuksen peräyttäminen	360
3.9	Ulosmittauksella saadun maksun peräyttäminen	369
3.10	Läheisten vastaanäyttömahdollisuus.....	379
3.11	Vierasvelkavakuudella turvautun velan maksu.....	381
3.11.1	Maksun peräyttäminen vakuudensaajalta.....	381
3.11.2	Vakuudenantajan palautus- ja korvausvelvollisuus	389
3.11.3	Velkojan ja vakuudenantajan suhdetta koskevia erityiskysymyksiä.....	403
3.11.4	Vastuukysymysten prosessuaalisesta käsittelyjärjestyksestä	412
3.12	Palautusvelvollisuuden sovittelu	417
4	VAKUUDEN PERÄYTTÄMISTÄ KOSKEVA ERITYISSÄÄNTELY	425
4.1	Takaisinsaannin perusedellytykset	425
4.1.1	Yleistä.....	425
4.1.2	Sääntelyn piiriin kuuluvat vakuusoikeudet....	430
4.1.3	Vierasvelkavakuudet	439
4.2	Velan syntyhetki.....	445
4.2.1	Tulkinnan lähtökohtia	445
4.2.2	Vahingonkorvaus-, vero- ja muut vastaavanlaiset saamiset.....	449
4.2.3	Ehdolliset saamiset	452
4.2.4	Velan uudistaminen sekä perimiskelvottomasta velasta annetut vakuudet.....	454
4.2.5	Tili- ja muut vastaavat velkasuhteet	455
4.2.6	Velan maksu ja uuden luoton antaminen.....	459
4.2.7	Velkojanvaihdos.....	462
4.2.8	Velallisenvaihdos.....	465
4.3	Vakuussopimukselle asetettavat vaatimukset.....	466
4.3.1	Suhde aikaisempaan lainsäädäntöön	466
4.3.2	Sopimus vai sitova tarjous?	468
4.3.3	Ehdollinen vakuussopimus	469
4.3.4	Saamisten ja vakuuskohteen yksilöinti	469

4.3.5	Vakuussopimuksen muodon ja kirjaamisenettelyä koskevien sääntöjen merkitys	479
4.4	Julkivarmistus velkojasuojan perusedellytyksenä.....	482
4.4.1	Yleistä julkivarmistusvaatimuksesta.....	482
4.4.2	Hallinnan siirto ja denuntiaatio julkivarmistuksena.....	484
4.4.3	Panttikirjaus julkivarmistuksena	488
4.4.4	Vakuudensaajan vilpittömän mielen suoja käteis-, denuntiaatio- ja kirjaamispanntauksessa.....	491
4.4.5	Kiinnitys osana julkivarmistusta	495
4.4.6	Kiinnityspanntauksiin liittyvä hallinnan siirto ja denuntiaatio sekä pantinsaajan vilpittömän mielen suoja	501
4.5	Julkivarmistuksen viivytyksetön toimittaminen.....	506
4.5.1	Sääntelyn perusteista.....	506
4.5.2	Käytettävissä olevasta ajasta	507
4.5.3	Ansaintaperiaatteen merkityksestä	514
4.6	Luvatun vakuuden ja annetun vakuuden vastaavuus.....	532
4.7	Julkivarmistuksen jälkeiset olosuhteiden muutokset ..	534
4.7.1	Vakuuskohteen vaihtaminen.....	534
4.7.2	Vakuusmassan muutokset ja vastaavat vakuuden arvon vaihtelut	538
4.7.3	Julkivarmistustilan katkokset	546
4.7.4	Vakuuskohteen omistajanvaihdos	547
4.8	Rahoitusvakuuksia koskeva erityissääntely.....	547
4.9	Velkojille vaaraton vakuuksienanto	553
4.10	Maksun ja vakuuden peräyttämistä koskevien säännösten keskinäisestä suhteesta.....	556
4.11	Palautusvelvollisuuden sovittelu	563
5	LAHJAN JA LAHJANLUONTEISTEN MÄÄRÄÄMISTOIMIEN PERÄYTTÄMINEN	567
5.1	Peräytyvät määräämistoimet, takaisinsaantijat ja takaisinsaannin vaikutukset.....	567

5.2	Lahjanluonteisuuden arviointi	583
5.2.1	Vastikkeen riittävyys	583
5.2.2	Subjekttiivisten tekijöiden merkitys	593
LÄHTEITÄ	.....	603
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	.....	625
ASIAHAKEMISTO	.....	643